

Raadsvoorstel



Onderwerp **Vaststelling Erfgoednota 2017**

Registratienr. 6632880 Steller/telnr. C.J. van Haaften/ 367 8228 Bijlagen 5

Classificatie	<input checked="" type="radio"/> Openbaar <input type="radio"/> Geheim <input type="checkbox"/> Vertrouwelijk
Portefeuillehouder	van der Schaaf Raadscommissie
Langetermijn agenda (LTA) Raad	LTA ja: <input type="checkbox"/> Maand <input type="checkbox"/> Jaar LTA nee: <input type="checkbox"/> Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. de Erfgoednota 2017 vast te stellen;
- II. via de jaarlijkse bestedingsprogramma's uitvoering te geven aan de realisatie van de (incidentele) actiepunten, voor zover hiervoor binnen de bestaande budgetten financiële middelen beschikbaar zijn;
- III. dit besluit bekend te maken door plaatsing in het elektronisch gemeentebblad en te publiceren in de Groninger Gezinsbode.

Samenvatting

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de meeste wettelijke taken op het gebied van erfgoed. Onderdeel daarvan is dat de gemeente zelf erfgoedbeleid vaststelt en uitvoert. Vanwege wijzigingen in wetgeving, de komst van de Omgevingswet en de behoefte aan de herijking van het gemeentelijke erfgoedbeleid hebben we ons beleid in een nieuwe nota geactualiseerd. De samenleving en de gemeentelijke organisatie zijn hierbij betrokken d.m.v. klankbordgroepen en het Stadspanel. We willen dat het verhaal van Groningen voor iedereen toegankelijk en aansprekend wordt, dat het erfgoed van waarde is voor het Groningen van nu en straks en dat ruimtelijke transformaties aansluiten op de kwaliteit die er al is. Daarnaast treedt er op verschillende fronten een verbreding op. Monumentenzorg en archeologie maken plaats voor gemeentebreed erfgoedbeleid, inclusief groen en water. Tevens verbreden we het beleid van objectgericht naar gebiedsgericht en van sectoraal naar integraal; ook voor de gemeentelijke herindelingsgebieden. In de nota is een lijst van meer dan 60 concrete actiepunten opgenomen die we de komende jaren samen met Stadgers vorm en inhoud willen gaan geven. Een deel van deze actiepunten kunnen we oppakken binnen de daarvoor beschikbaar gestelde middelen en formatie. We gaan op zoek naar extra middelen en capaciteit om in de nota verwoorde extra wensen en ambities te kunnen realiseren. Want erfgoed geniet breed draagvlak en is van groot belang voor sfeer in de stad, de stedelijke economie, toerisme, een goed vestigingsklimaat en de kwaliteit van de leefomgeving.

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

Met de nieuwe Erfgoedwet (2016) en de komst van de Omgevingswet (2021), verandert de wettelijke basis van het erfgoedbeleid in Nederland. De aanpassingen geven een goede aanleiding om het erfgoedbeleid te herijken en van nieuwe doelen te voorzien. We waren bovendien al langere tijd van plan het erfgoedbeleid te actualiseren omdat vrijwel alle voornemens uit de vorige nota (uit 1995) en tussentijdse herijkingen zijn gerealiseerd. We grijpen de integrale herziening aan om continuïteit te geven aan het erfgoedbeleid en het te koppelen aan de grote ruimtelijke opgaven in de stad. Nieuw daarbij is de verbreding van de objectgerichte naar een meer gebiedsgerichte benadering en de nadruk op samenhang en samenwerking, zowel naar de inwoners als binnen de gemeentelijke organisatie zelf.

Kader

- De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de meeste wettelijke taken op het gebied van erfgoed. Dit betreft niet alleen de vergunningverlening, toezicht en handhaving bij wijziging van rijksmonumenten, maar ook gemeentebreed de inbreng van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Daarnaast planologische advisering en onderzoeksbegeleiding op het gebied van de archeologie. De gemeente is het Loket voor de burger, in dat kader zijn wij verplicht alle erfgoedinformatie actueel te houden en digitaal te ontsluiten. Vanwege de decentralisatie van erfgoedtaken zijn wij daarnaast verplicht over een actuele erfgoedverordening, een actuele archeologische beleidskaart, een onafhankelijke Monumenten-commissie en over actueel erfgoedbeleid te beschikken.
- In het kader van het laatstgenoemde voeren wij een actief gemeentelijk beleid, met onder meer de aanwijzing van gemeentelijke monumenten, jaarlijkse bestedingsprogramma's voor monumenten en archeologie en diverse voorlichting- en PR-werkzaamheden, waaronder de organisatie van de Open Monumentendag en de publicatie van ons jaarboek Hervonden Stad.
- In ons coalitieakkoord 2014 - 2018 hebben we gesteld dat de ambities op het gebied van cultuur hoog moeten zijn, dat het behoud van monumenten van groot belang is voor de identiteit, de leefbaarheid en de aantrekkingskracht van de stad, dat de inspanningen zich moeten blijven richten op het behoud en gebruik van monumentale panden en dat aandacht voor onze geschiedenis, alsmede onderzoek en de presentatie daarvan, belangrijk zijn.
- In februari 2016 ontving u van ons een uitgangspunten notitie over ons voornemen om een nieuwe erfgoednota uit te brengen. Op 9 september 2016 hebben we met u van gedachten gewisseld over de koers en de stand van zaken. U vroeg zich toen ondermeer af of we ons erfgoed niet opnieuw zouden moeten inventariseren en waarderen. Ook miste u toen het thema herbestemming en vroeg u zich af of het energiezuiniger maken van monumenten wel voldoende op de agenda stond. Er was waardering voor de extra aandacht voor groen erfgoed en voor het idee van de Sleeping Beauties. In het kader van de participatie is vorig najaar een enquête via het Stadspanel georganiseerd. Over de uitkomsten daarvan hebben we u in december 2016 geïnformeerd. Op 19 juli van dit jaar hebben we u de door ons vastgestelde concept-nota toegestuurd, ter opiniërende bespreking. Eind september sloot de inspraaktermijn.

Argumenten en afwegingen (zie Overzicht actiepunten nieuw beleid)

De nieuwe erfgoednota bepaalt de richting waar we met het erfgoedbeleid naartoe willen, het bekende vlaggetje aan de horizon. Het daaraan gekoppelde uitvoeringsprogramma is een ambitiesdocument. We willen het liefst alle actiepunten de komende 10 jaar uitvoeren. Maar we weten ook dat daarvoor extra financiële middelen en menskracht nodig zijn.

In het overzicht van de actiepunten is weergegeven welke punten binnen de bestaande bezetting en middelen gerealiseerd kunnen worden (lichtgroen). Welke punten we in 2018 en 2019 met voorrang en met extra incidenteel budget ter hand willen nemen (oranje). En welke punten we alleen met structureel extra budget kunnen realiseren. Bij voldoende extra budget gaat dat lukken (donkergroen) en bij onvoldoende lukt dat niet (rood).

Maatschappelijk draagvlak en participatie

- De inhoud van de nieuwe erfgoednota is tot stand gekomen op basis van een serie bijeenkomsten met in- en externe klankbordgroepen met een brede vertegenwoordiging (beide 15 invalshoeken). Daarnaast zijn de uitkomsten van de Stadspanel-enquête over erfgoed in de nota verwerkt. De enquête had een buitengewoon grote respons (ruim 3600 reacties) en een opmerkelijk eenduidige uitkomst (hierover bent u in november 2016 reeds geïnformeerd). Uit e.e.a. blijkt dat het draagvlak voor erfgoed in de gemeente groot is. Wij willen hiervan gebruik maken door de bewoners zo veel mogelijk bij de uitwerking van de nota te betrekken, onder meer bij de monument-light bescherming als onderdeel van Welstand in de wijken, het kiezen van de monumenten van de toekomst en de uitwerking van het plan voor de Sleeping Beauties.

- Wellicht mede als gevolg van het hiervoor beschreven participatieproces is de inspraakavond, ondanks brede uitnodiging (Gezinsbode, website, facebook, twitter en mailing) matig bezocht. Het verslag van de avond is als bijlage bijgevoegd. Ook de inspraak heeft slechts één schriftelijke reactie opgeleverd (van het Platform Cultureel Erfgoed Groningen). Daarin is de vraag gesteld hoe de burgerparticipatie er binnen het erfgoedbeleid uit gaat zien, hoever de gemeente gaat met handhaven (met het verzoek meer budget beschikbaar te stellen voor bouwinspecteurs) en de vraag om meer aandacht voor de achterkant van gebouwen, t.b.v. het scheppen van een aantrekkelijker woonklimaat. Daarnaast bevatte de brief een aantal informatieve vragen. Als bijlage treft u de zienswijze met onze concept-beantwoording aan. Wij zien geen aanleiding om de nota op grond van de zienswijze aan te passen.

Financiële consequenties

Met deze nieuwe erfgoednota gaan we naar gemeentebreed integraal erfgoedbeleid, dat ook voorsorteert op de komende Omgevingswet, de gemeentelijke herindeling en Groningen energieneutraal in 2035. Dat is geen geringe opgave. We proberen dit zo veel mogelijk binnen de bestaande formatie en nu voor erfgoed beschikbare financiële middelen op te lossen. Maar de in de nota geformuleerde opgave is groter dan de hiervoor op dit moment beschikbare middelen en capaciteit.

Wat doen we nu?

In deze collegeperiode is binnen het programma Wonen jaarlijks € 350.000,- beschikbaar voor erfgoed, onderverdeeld in € 200.000,- monumentenzorg, € 100.000,- archeologie en € 50.000,- euro t.b.v. het Groninger Monumentenfonds. In 2014 hebben wij ervoor gekozen de bijdrage aan de kerken en molens (onrendabele monumenten) te continueren (ca. € 100.000,-, betreft aanvulling op meerjaren toezegging rijkssubsidie) en een budget voor 'beter verbeteren', probleemgevallen, kosten laagrentende leningen, Cultuurhistorische Waardenkaart (CWK) en PR-activiteiten in stand te houden (samen ook ca. € 100.000,-). Bijdragen aan herbestemmings-projecten, instandhouding rietendaken op boerderijen, instandhouding monumentale woningbouw-complexen en bijdragen aan onderzoek en om de inbreng van cultuurhistorie in RO te faciliteren hebben we toen moeten beëindigen.

Van het archeologiebudget (€ 100.000,-) is ca 2/3 nodig voor het gemeentelijk archeologisch depot en bijkomende kosten en wordt de rest besteed aan onderzoek en waarnemingen, excessieve kosten programma's van eisen, actueel houden archeologische beleidskaart en PR-activiteiten. Omdat we als gemeente niet meer zelf opgraven en vanwege de gemeentelijke herindeling, zijn we in gesprek met de Provincie om het gemeentelijk depot geleidelijk aan over te dragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot van de 3 noordelijke Provincies. Dat levert op termijn een besparing op. Maar daarvoor moet eerst nog een fors aantal oude onderzoeken worden uitgewerkt.

Hoe willen we de financiën voor de nieuwe actiepunten organiseren?

Door herprioritering kan een deel van de nieuwe actiepunten binnen de bestaande budgetten worden gerealiseerd (zie schema). Voor de (verplichte) uitwerking van oude opgravingen geldt dit maar ten dele en ook voor de (gebiedsgerichte) inventarisatie, waardering en weging van erfgoedwaarden (opdracht van het Rijk sinds 2012) is binnen de bestaande budgetten geen ruimte. Uit de Intensiveringsmiddelen Wonen 2018 en 2019 proberen we hiervoor € 150.000,- extra beschikbaar te stellen. In het Meerjaren Programma Wonen (MJP) nemen we hierover een besluit. Daarmee kan de bijdrage aan erfgoed in genoemde jaren uitkomen op € 500.000,-. Als deze extra middelen niet beschikbaar komen kan de voorgenomen aanvullende inventarisatie, waardering en weging van erfgoedwaarden niet plaatsvinden. Daarmee kunnen wij op korte

termijn niet voldoen aan hetgeen de provincie in de Provinciale Verordening van gemeenten vraagt. Wij zullen voor een oplossing voor de verplichte invoering van erfgoedwaarden in het omgevingsplan op iets langere termijn, overleg met de provincie aangaan. Voor de overige actiepunten gaan we in de begroting vanaf 2020 op zoek naar extra middelen en capaciteit om de in de nota verwoorde extra wensen en ambities te kunnen realiseren. Via de jaarlijkse bestedingsprogramma's zullen we uitvoering geven aan de incidentele actiepunten, voor zover hiervoor financiële middelen en menskracht beschikbaar zijn.

Overige consequenties

We verbreden het erfgoedbeleid van objectgericht naar gebiedsgericht en van sectoraal naar integraal. Uit de Stadspanel enquête kwam de wens naar voren om monumenten en archeologie te verbreden naar erfgoed (inclusief groen en water) en dit als drager en inspiratiebron te gebruiken bij (gebieds)ontwikkeling. Daarnaast willen we burgers, gebruikers en eigenaren meer betrekken bij de uitvoering van het erfgoedbeleid en hen vooraf maximaal duidelijkheid bieden over de (on)mogelijkheden hiermee. We kunnen middelen en capaciteit maar één keer benutten. Met het erfgoedbeleid streven we naar een duurzame, op continuïteit gerichte hoogwaardige bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving van de stad van nu en straks. Want de aanwezigheid van erfgoed is de vanzelfsprekende basis die nodig is voor sfeer in de stad, de stedelijke economie, een goed vestigingsklimaat, toerisme, etc. De instandhouding en revitalisering van erfgoed is een lange termijn doel met veel draagvlak. Alle macro-economische studies over steden bevestigen dat investeren in erfgoed loont.

Vervolg

Een groot deel van de (incidentele) actiepunten kan, zoals eerder verwoord, met herprioritering binnen de bestaande formatie en budgetten worden gerealiseerd, zeker als we daar meer tijd voor nemen (zie overzicht). Voor de over meer jaren doorlopende actiepunten is dit zonder extra middelen niet mogelijk. Afhankelijk van de uitkomst van de begrotingsonderhandelingen in de nieuwe collegeperiode zullen we onze ambities dienaangaande gaan bijstellen. In de jaarlijkse bestedingsprogramma's zullen we u informeren over de voortgang bij de uitvoering van actiepunten en over de (on)mogelijkheden om een en ander te realiseren.

Lange Termijn Agenda

Dit voorstel stond op de LTA voor december 2017.

Bijlagen:

1. Erfgoednota 2017 (concept)
2. Schema 'Overzicht actiepunten nieuw beleid'
3. De ingekomen zienswijze van Platform Cultureel Erfgoed Groningen
4. Concept-reactie op de zienswijze
5. Verslag van de inspraakavond

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,



de burgemeester,
Peter den Oudsten



de secretaris,
Peter Teesink